

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 5. septembra 1902.

List 36.

Nesreča na otoku Martinique (Martinik) ter na bližnjih otokih ameriških Antil.

Nesrečo na Martiniku, koju je slikal naš dobi sotrudnik, v. g. župnik Alojzij Kummer, v 34ti „Danicini“ številki, smo si koj od začetka namenili kolikor mogoče natančno popisati tudi mi. Naj se nam sedaj, ko smo prišli bolj do sape, vdejevstvi ta naš namen — želimo, da svojemu narodu v korist. In ker je pričujoče obširneje in manj vednostno od župnik Kummrovega spisa, bode naj sosebno tozadevnim krogom v poučenje.

Vnebovzetno jutro, 8. majnika letošnjega leta, je glavno mesto na Francozom podanem otoku Martinik — Saint Pierre (sv. Peter) izgnilo z zemeljskega površija in z mestom vred do 25.000 bivalcev tega 40.000 duš broječega kraja. Toda izmed teh ni bilo menda več nego 1000 Francozov. Le 30 do 40 bolj ali manj ranjenih ter opečenih je moglo uteči. A še izmed teh, ranjenih tako grozno, jih je menda preživelo le samo 16. V mestu samem se je pa rešil le eden in sicer jetnik, ki so ga kazni v poostritev le malo poprej premestili v trši zapor, kamor zrak ni imel skoraj nikakega dohoda. Veča trdoba mu je bila torej miloba. — Nad tem bogatim in bujno razcvitajočim se mestom kipi v nebo kot tih in na videz prijazen sošed 1350 metrov visoki ognjenik Mont Pelé (gora Pelé) — nekoliko viši torej, kakor je Mežakla nad Blejsko Dobravo ali Roščica nad Jesenicami; skoraj prav toliko pa visok kakor Zelenica-planina ali Ljubelj na Gorenskem. Mislilo bi se, da je ta gora Pelé prijazna varuhinja na podnožiji si stanujočih podanikov, kakor so v obče naše mile nam gore, in da je tudi nenevarna, akoprām je

22. januarija 1762 in 22. januarija 1792 ogenj bljuvala po nekolikem in 5. in 6. avgusta 1851. leta precej zelo. Vsi ti izbruhi so bili združeni tudi s potresom. Današnji bivalci teh pokrajin so bili vsesploh menenja, da je vulkan Pelé popolno ugasnjen že 50 let. Niti kakega dima se namreč to dobo ni več pokazalo iz njega.

Koliko varanje! Res, da so se objavila pred tem zadnjim letošnjim usodepolnim izbruhom nekaka znamenja, ker je bil že 1. prošnji dan, ponedeljek 5. majnik, ognjenik nekako nemiren in je v noči od vtorka do srede, od 6.—7., lava iz gore zalila precejšno zemlje na okrog: sredo 7. majnika pa izbruhnela končala tovarno in 23 ljudi. A da večje sile ne bo, zdelo se je vsem bivalcem tudi zato, ker se dim ni bil valil, niti ognjeni žar ni švigal iz Mont Peléjevega žrela. To pa je ob ognjenikih bistveno znamenje nevarnosti in okrožnikom je še le to svarilo, da naj zapuste nevarni kraj. Toda ob Mont Pelé-ji se teh zanesljivih znamenj že zato ni moglo opazovati, ker je bilo vse ognjenikovo žrelo, kráter imenovano, napolnjeno z vodo. Zelo je pa zbegal ljudi še guvernerjev pomirjajoči poziv do meščanov, kojega odtisi so se pozneje našli v mestnih razvalinah. Neposrednje pod velikim izbruhom je bil namreč ta poglavar otoka Martinik izdal do bivalcev razglasilo, kako se učena komisija izreka v tem smislu, da so brez vsake nevarnosti meščanje in naj le bodo popolnoma umirjeni.

No umirjeni — kobno umirjeni so postali res nekaj trenutkov pozneje in z njimi tudi na vek umirjen še le 44letni iz priproste rodbine v francoskem mestu Marseille prošli guverner

Monttes s temi učenimi udi znanstvene komisije. To šent petrsko poročilo se je prav podobno glasilo onemu iz cesarskega našega mesta Dunaja, ko je pred leti, tudi na praznik, pogorelo gledališče na „Ring“-u in se je o zakopancih in o pogorelih razglaševala med nad vse vznemirjenim ljudstvom navidezna tolažnica: „Vse je rešeno“ — mesto besedi: „Vse je uničeno.“

Letošnji vnebohodni četrtek torej, nekako ob 6ti uri zjutraj je bilo, ko dunajska kaže 2 čez poludan in ko je večina bivalstva v Šent petru še mirno počivala. Silen grom je kar na krat pretresel notranje gore Pelé, da je zaduhlo vun donelo kakor strel iz oddaljenih topov. Pretresal se je ves otok Martinik. Ognjeno žrelo je ob enem izbruhnilo veliko množino zemlje. Razgreto blato iz gore je padalo čez mesto in zemeljska smola in lavin pepel, kakor da bi se bila stresala vse dihanje uničujoča siva moka čez to nesrečno pokrajino. Koj na to se je dvignil močen plamen iz gore, ki je svojimi utrinki in razbelinami v nekterih trenutkih zapalil vse mesto. Za eno uro po začetku te strašnote se je to pred hipki srečno bivališče toliko tisoč ljudi videlo kot veliko ognjeno jezero. — Kameneni dež drobnih in debelejših kosov iz vulkana je trajal četrť ure. Zapalil je tudi vse ladije v pristanu.

Pišejo, da se ob tako neprevidno hitro nastali nesreči in ob tako silo razburkanem moriji niti ena ladija ni mogla rešiti. 18 ladij je menda zgorelo v mestni luki. Zgorelo tudi vse moštvo tako, da se jih je le 30 moglo rešiti. Strašansk prizor ta ogenj sredi voda in odmev tega obupnega človeškega vpitija na pomoč. Prav dobro se je slišalo na okrog ognja prasketanje iz mesta in od ladij. Iz vulkanovega žrela je pa neprenehoma lila lava in kadar se je kak njen tok zvalil v morije, zacvrčalo je slišno na daleč, in gosto belo dimovije se je ob tem dvignilo v viš. Trdijo, da je lavina reka bila ponekod 20 črevljev visoka in da je z vulkanovega vrha v 3 minutah pritekla do morija. In z lavo vred se je vsipal ognjenikov pepel v toliki množini, da se je vlegel 5 milj na okrog mestnih razvalin.

Eno uro po izbruhu, krog 7mih, se je nekoliko vjasnilo ozračje krog mesta. Vsa pokrajina se je videla zagrnjena v ogenj, v sopar in v dim. In tak je ostal prizor vsega tega strašnega dne. Pomorščak, ki je priliko imel to razdejanje od daleč si ogledovati, to-le pripoveda: Ob času katastrofe je bilo mesto St. Pierre prav prava podoba peklà. Nastala je bila taka tema,

kot je ni v najhuji brezlučini. Razsvitljeval je pa to strašno noč še strašnejši ognjeni zubelj, ki je v neznanski višini gorel do neba. Pišejo, da je plamen z dimom iz starega in na novo nastalega žrela švigal več milj na visoko. Dihanje so dušili strupeni plini in ožganih trupel smrad. Le še pogin mest Sodome in Gomore bi se tej strašenini mogel pripodobljovati.

Ko je prešlo pa še nekaj ur, pokrito je bilo naokrog morije z ladij ostanki in ni se lahko moglo skozi te ostanke z vode na suho. A v mestu ni bilo videti živega bitija. Po ulicah pa je ležalo na tisoče gnijočih trupel ljudi, konj in pesov. Le oblaki prahu so se vlačili nad razdejanimi mestnimi cerkvami in bivališči ljudi. Večinoma so bili vsi mestni oddelki taki, da se nebi uganiti ne bilo moglo: je-li stala kedaj tu kaka hiša, li ni. Pod zemeljsko skorijo pa je nepretrgano rohnelo votlo bobnenje razjarjenih notranjih sil. Pomorščaki, bolj oddaljeni od morskil obal, so rakete na pomagaj izpuščali v zrak namenom, da bi se kje v mestu odzval kdo, ki bi želel pomoči. — A tužen odgovor je bila — nemoba. — Bivalci, še pred minutami zadovoljni in polni živjenja, so do zadnjega postlani bili v grudo, na vek molčečo. Vse, kar je veselo živelo to jutro v mestu, se prebudi tu iz ognjin še le sodnji dan. Izmed odličnjakov ni bil med žrtvami škof mestu msgr. žl. Cormont. — Bival je namreč škof ta čas v Bordeaux-u na Francoskem, ker je otok Martinik podrejen nadškofu tega mesta.

In kako hitro je bruhnila nesreča! Opazilo se je, da je kar v trenutku prišla nad bivalce smrtna kosa. V cerkvenih razsipih so dobili namreč zadušene molilce, ki so še imeli proti nebesom sklenjene roke: o obližiji cerkva pa menda kakih 3000 trupel, večinoma klečečih. V poprej gostilniškem prostoru človeka v rokah z grizljejem kruha, ki je bil na pol najeden. Nekod trupla gostov, ki so bili namenjeni zajtrkovati ter so imeli pred seboj pripravljena jedila. Sploh so kazala mrtvecev trupla, kako hitro je bila morala nastopiti smrt, in sicer smrt vsled zadušenja, po pepelu ali po strupenih plinih v zraku. Tu in tam so se dvigale pepelne kopice, iz kojih je puhtel dim in v kojih je pokopano bilo neutegoma zamrlih na tisoče ljudi. Prav na debelo je vseskozi po zemlji ležala nametana pepelnata plast. Sploh je pa vročina nastala tako neznosna, da bi se jih bilo moralo mnogo le samo radi nje podušiti.

Ob 11tih zjutraj in ob 2eh popoldne še ni bilo videlo v mestu nobenega živega bitija, a

do mesta prodreti to uro še ni bilo mogoče. Ob morskih bregovih je ležalo veliko trupel, brezdvombeno onih, ki so si v teku do morija hoteli rešiti drago luč življenja. Mnogo jih je pa popolnem zgorelo ali bilo zagrnjenih pod ozidiji, ki so bila razpadla. Iz razvalin so izkopali bili dva belkasta, brezoblikna dolga kosova. Zdela sta se usnjena. Ob natančnejem ogledovanju pa se je izkazalo, da ste bili človeški nogi, ob strašni vročini postali kot usinje, od kojega se je odločilo bilo meso.

In kaj z ljudstvom krog Martinika, ki je z ognjenikovim bruhanjem prišlo ob rodovitno polje, zaslužek v mestu in po drugod? Vsem njim je bila neprepredljiva smrt za lakoto, če jih ne rešijo bližnjikov samaritanska srca. Kakih 72 ur po Mont Pelejevem izbruhu — torej prav zadnji čas — je bilo že mogoče priti do njih. S hrano so prevideli vse: nemudoma so se jih usmilili bivalci z otoka sv. Tome. Eden otetih, Mr. Ernovet, je bil pripovedoval, kako je izgubil vse svoje sorodstvo, tudi ženo. Izgubil je otroke, očeta in mater — vse v strašanskem požaru. Vrhu tega pa je izgubil do mala vse svoje prijatelje, svoje premoženje in pa svojo službo. In tako kakor ta revež veliko šent petrskih rodovin nima niti premoženja, niti ničesa. A dobrotvornost Amerike in Evrope ter vsega omikanega sveta se je potrudila, da jim je kmalu bila opomogla do hrane in strehe.

Tem načinom je katastrofa nad otokom Martinik kruteja nego vse nam do sedaj po zanesljivejši zgodovini poročevane: ne veliko mileja od one pri mestih stare dobe Herkulanum, Pompeji in Stabije ob Vezuvi.

Koliko človeškega napora in koliko človeške pridnosti in človeškega blagostanja je zagrebenega sedaj tu pod razvalinami, lavo in vulkansko žlindro. Daleč je dovedel človek sosebnost še danes v svojih iznajdbah — a velmočem, ki vladajo pod njim v zemlji, pod vodami, in gori v zrakovih: teh pa v njihovem bistvu večidel ne pozna in tudi prevladati ne zna ter menda nikdar znal ne bo. Zato naj ga v samoponiževanju vadi ta letošnja in vsaka njej podobna usodnost.

Tudi proroška bajka se je polastila nesreče in nesrečnikov na otoku Martinik. V starih knjigah tega otoka so menda brali, da se od časa do časa lava razlije iz vulkana čez to ozemlje. A brali so tudi, da 410 let potem, kar so prišli Evropljani sem v Ameriko, pa bo vse glavno mesto tega otoka poginilo ob vulkanski erupciji. In teh v proroški knjigi znamo-

vanih 410 let naj bi bilo letos, 1902, preteklo — ker je leta 1492 stopil Kolumb prvokrat na ameriški novi svet.

*

Martiniška nesreča ni osamljena. Zemeljsko notranje je namreč to letošnje leto vesploh razdvojeno. Razdvojeno po svojih naravnih postavah tako, kakor ni treba, da bi bilo razdvojeno človeštvo in narodi in stranke tu med nami na zemeljski površini.

Tako je n. pr. v Antilah na otoku St. Vincent, ki je v angleškem posestvu, bljuval koj po Mont Pelé-ji grozni ognjenik Soufrière. In mogoče, da bi bilo njega bljuvanje še usodnejše, ko bi bilo v bližini tega ognjenika tako veliko mesto, kakor uničeni St. Pierre. Poginilo je ob Soufrièreovem izbruhu krog 500 oseb in razdejana je vsa sevna polovica tega otoka. Le samo strele so pobile tu do 60 oseb. Tudi v Soufrière-ovi kotlini je jezero 5 kilometrov v obsegu. To žrelo mu je nekaj presenetljivega. Njega na nekterih krajih časih do 1000 črevljev visoko stenovije kar navpično štrli doli v ognjeni prepad.

Istotako so se na otokih, v to skupino spadajočih: na Guadeloupu, Saint Vincentu, in na sv. Luciji in Dominiku dogajali vulkanski izbruhi in potresi. Na otoku Barbados je 10. majnika v zemlji gromelo, kakor da bi se bilo v oddalji streljalo s topovi. Na otoku sv. Tome pa se je potresati jela zemlja.

Ker je na vsej zemlji ob ameriški obali največ otokov, zato se je do sedaj tudi največ iz Amerike čulo o teh ognjeniških nesrečah. Zahodnja Indija je pa sploh znana radi svoje vulkanične narave.

Najmanj vulkanov ima Evropa. Tako je v Italiji razun Vezuva in Etne vulkanske narave le še nekaj otokov sredozemskega morija. Na Avstrijskem so bljuvali nekedaj nekteri vulkani, a so danes utihneli za vselej, kot n. pr. Rautenberg, Kohlenberg, Messendorfski vulkan na Šleskem, Kammerbühl pri Hebu na Českem in gora na Moravskem, ki ima še danes odprt krater. Ob gori Straža pa so opazovali ljudije to poletije sumljivih prikazni. Globoko doli v zemlji je tu na okrog donelo, vršalo in kakor tulilo. Preševsko ogrsko trahitno pogorje — kojemu se Straža prišteva — je pa sploh vulkanske narave. Zato ni čuda, da se boji krog stanujoče ljudstvo in menda nepotrebno straši s spominjem o martiniški žaloigri.

*

*

V zvezi s temi vulkanskimi so prikazni letošnjega leta ob zemeljskih studencih. Iz nekaterih je izginila voda, in ko se je zopet prikazala, bila jej je zelo velika gorkota. Na Martiniku ni bilo ob katastrofi po vsem mestu niti kapljice vode. Nekaterim vrelcem se je pa premenila barva. Tako so n. pr. topli vrelci v avstrijskih Teplicah postali rumeni.

*

To torej je žalostna usoda od leta 1664tega v francoski oblasti bivajočega otoka Martinik in glavnega mu mesta Sv. Peter — St. Pierre. In še ni konca nesrečam. V severnem delu otoka se delajo spokline in doline nastajajo, kjer je bilo poprej gorato: izginilo je pa nekaj starih gor. Vse površije se kaže razvrženo isto tako kot na otoku Saint Vincent. Svetovni zgodovini je znan bil otok Martinik tudi v tem, ker je tu rojena bila Josipa Beauharnais, prvega Napoleona prva žena. Od slej bo pa zgodovini za vse naslednje čase v spominji ostal radi nesreče, ob koje poročilih se nam stresa naše čuteče človeško srce. Otok Martinik se šteje k skupini Malih Antil. Antile so dolga vrsta otokov, ki se začenjajo z otokom Trinidad in segajo do otoka Portoriko, torej v nepretrgani vrsti omejujejo Meksiški zaliv med severno in južno Ameriko. Vsi ti otoki so vulkaničnega početka: namreč tem načinom postali, da jih je dvignila ognjena moč sem gori na površije iz voda. Na vseh njih so vulkani in uk večjih mož je ta, da tam, kjer sta sedaj Mehikanski zaliv in Karajbiško morije, je bila kedaj kopna zemlja po obsegu velika kakor evropska Rusija. Toda grozovita vulkanična revolucija bi bila v izvanpominjskem času potopila vse to ozemlje. Tako bi bilo torej nastalo to morije. In bolj ali manj v ognjeni nevarnosti ali v nevarnosti kedajšnjega sopetnega pogrezenja bi bila vsa ta skupina antilskih otokov.

„Daničinim“ bralcem in vsakemu nam je osebna sreča, če nam v spominji ostane tudi iz te zgodbe razvidni ostrí prst vsevladajočega Boga. In če nam na Slovenskem tudi ne groze take nesreče, priklivajo naj nam pa vender le iz dna duše vedno ter vedno ponavljane naše litanijske prošnje: „Šibe potresa — svoje jeze — vsega hudega: reši nas, o Gospod!“

* * *

Koliko gorja so pa sploh provzročile vulkanične in potresne nesreče na zemlji?

To je vprašanje, koje se vsiljuje morda slednjemu, ki je prebiral gorenji sostavek. Zato naj zabeležemo tu, kar piše časnik „Gorica“ št. 42; 27. majnika v svojem večernem izdanji.

„Statističen pregled nesreč, ki so jih povzročile te sile le od l. 79 po Kristu t. j. od tedaj ko je uničil izbruh ognjenika Vezuva pri Neapolijski rimski mesti Pompeji, Herkulanum in Stabiae je ta-le: O tej katastrofi sta pokrila goreča lava in pepel omenjeni mesti nad 20 črevljev visoko ter zasula mnogo prebivalcev. Mesto Herkulanum, ki je stalo najbližje Vezuvu, je bilo celo 118 črevljev visoko pokrito z lavo in pelom.

Druga grozna nesreča se je pripetila vsled potresa v Semahi na Kavkazu l. 1667. Tu je takrat cele tri mesece trajajoči potres pokončal 80.000 prebivalcev.

1692 l. je bilo mesto Port Royal na otoku Jamajka, velikih Antil, po potresu popolnoma razdejano, mrtvih 3000.

1693 l. je bilo v južni Italiji deloma po izbruhu ognjenika Etne in deloma po potresu uničenih 54 mest in 300 vasij, mrtvih je bilo 100.000. Mesto Katanija na otoku Siciliji je bilo tako razdejano, da ni ostalo sledu o njem, 18.000 oseb je bilo pokopanih pod razvalinami.

Leta 1703 je bilo glavno mesto Jedo na Japonskem po potresu deloma razdejano, mrtvih 200.000 oseb.

Leta 1731 sti bili uničeni po potresu v državi Peru, južne Amerike, pomorski mesti Lima, glavno mesto, in Callao. 18.000 oseb je bilo zasutih pod razvalinami.

Leta 1751 je bilo vsled izbruha ognjenika razdejano glavno mesto Port-au-Prince na otoku St. Domingo, velikih Antil.

Leta 1755 je razsajal strahovit potres v državi Ekvador v južni Ameriki. Pri tej priliki je bilo s cela razdejano popolnoma ob ekvatorju ležeče mesto Kito. Isto leto je razsajal potres v Lizboni, katero je popolnoma dvigneno morje preplavilo. V obeh mestih je v 8 minutah izgubilo življenje nad 50.000 ljudij.

Leta 1768 je potres vsled vulkanizma skoro popolnoma razdejal površje otoka Martinique, v malih Antilah.

Leta 1788 je vsled jednake katastrofe tudi v Sv. Luciji na otoku malih Antil izgubilo življenje 900 prebivalcev.

Leta 1797 je razdejal vulkanizem vse pokrajine od Santa Fé do zemske ožine Paname med srednjo in južno Ameriko, pri tem je bilo mrtvih 40.000.

L. 1812 je bil grozen potres v pomorskem glavnem mestu Caracas v Venecueli južne Amerike, ki je pokončal 12.000 ljudi.

Leta 1839 sopet potres na otoku Martinique, mrtvih 700.

L. 1842 potresi na Cap Haytien na otoku enacega imena Haiti velikih Antil in v glavnem mestu tega otoka St. Domingo. Mrtvih je bilo 4000.

L. 1843 potres na otoku malih Antil: Guadeloupe, ki je tukajšnje glavno mesto Ponte a Pitre popolnoma razdejal.

L. 1859 zopet potres v glavnem ekvadorskem mestu Kito, mrtvih 5000.

Leta 1868 potresi v državi južne Amerike Peru, ki so razdejali pomorska mesta Arequipa, Tacana, Iquique in druga. — mrtvih 20.000. a škode na imetju nad 1200 milijonov kron.

L. 1883 je začelo na azijskem velikomorskem otoku Java bruhati nad 30 ognjenikov, posebno silno je bruhal vulkan Krakatve. Gorečo lavo, kamenje in pepel je metalo 75 kilometrov daleč, mrtvih 35.000.

L. 1895 je razsajal strašen potres v Kamaiski na Japonskem, ki je pokončal 1000 oseb; a 200.000 jih je potonilo v velikanski poplavi, ko je vsled potresa vrglo na suho morski val.

Leta 1902 je razsajal meseca februarja zopet silen potres v Šemahi v Kavkazu, ki je porušil 2000 hiš in je izgubilo življenje 4000 oseb.

Meseca marcija letos je bil potres v srednje-ameriški republiki Guatemala, ki je porušil več mest in je bilo mrtvih na stotisoče ljudi, 8. t. m. pa je vsled izbruha vulkana Mont Pelé na otoku Martinique izgubilo življenje nad 50.000 ljudi. Glavno mesto tega maloantiliškega otoka Saint Pierre je danes velikansk grob ter prah in pepel.“

Sodbeželjni ljudije — večidel taki, ki naj bi sodili najprej sami sebe — so podtikali bivalcem mesta Saint Pierre na Martiniku nekaj grozodejstev, kojih nikdar učinili niso. Med drugim se trdi, kako je bila vlanska svetorešniška procesija nedostojna in kako je škof Cormont moral prejenjati z njo. Resnica pa je, da se je vršila vsa procesija z veliko pobožno-

stijo. — Tudi se piše, kako so tuji misijonarji morali priti v šentpetrsko mesto, da bi spreobrnilo tukajšnji nejeverni ljud. Zanimivo pa je, da niti v eno mestnih župnij ni bil klican preteklo leto kak izvanreden pridigar. — Vsa pripovedovanja o procesijah s prešiči so podlo podtikovanje sedaj pod lavo pokopanemu, ali zgorelemu bivalstvu. — To isto je s križem, ki bi ga bili bivalci neočastovali in vrgli tje, kjer je razpočil vulkan. — Prav taka je povest o sestrah „naše ljube Gospe,“ ki bi se bile bojda 2 dni pred izbruhom zatekle v svojo domačo kapelico, tam se priprle ter tem potem bile po čudeži rešene smrti. Žala resnica je namreč, da so z bivalstvom vred vse enajstere, tistokrat v mestu bivajoče sestre morale umreti s stanovniki nesrečnega mesta vred. — Zadovoljstvom značimo, kako nam je že v 34ti „Danicini“ številki trezno sodil župnik Kummer o teh izmišljotinah, prav tako, kakor sodi vsak blag človek. Od njegovega spisa do danes je pa pojasnjena postala ta pravljica. To, kar smo biležili tu, je namreč povzeto iz poročila vodije šentpetrskega škofijskega gimnazija, o. Malleret v francoski časnik „Univers“. On sam je spremljal koj po nesreči iz Evrope na otok prišlega domačega škofa Cormont po vsem otoku Martinik — z njim žaloval; a tudi z njim Boga hvalil, da so vse te grdobije izmišljena bajka, nastala v nesnažnih ustih in peresih evropskih pisarjev — evropskih, pravimo: ker tako grdo ne piše z lepa Amerikan.

Razgled po domovini

Iz Železnikov. (Slavnost 25letnega jubileja Njih Svetosti Leona XIII.; rojstni dan presvitlega cesarja Fran Josipa I.) Odkar vladajo Njih Svetost Oče papež Leon XIII. sveto katoliško Cerkev, obhajali smo že mnogo prelepih cerkvenih slavnostij o raznih prilikah. Lepše pa menda še ni bilo nobene, nego zadnjo nedeljo, 17. t. m., namreč v imendan krstnega patrona Njih Svetosti, praznik sv. Joahima. Brezdvomno se bo mnogo pisalo o tem dnevu. Kot zgovinske črtice naj ostanejo zapisane v cenjeni „Danici“, tudi o našem kraju skromne vrstice. Kakor menda povsod, se je tudi naša župna cerkev, katere krasota se na moč prikupi vsakemu, kdor je vidi, nakitila in oblekla v najlepšo praznično opravo. Cerkevne zastave so se razvile že na preddan, 16. avgusta, da bi se tem slovesnejše obhajal obhod z Najsvetejšim naslednji dan, XIII. pobikonstno nedeljo. Tudi po trgu so že na posameznih poslopih plapolale zastave. Slovesno zvonjenje in pritrkovanje v soboto popoldne in v zgodnje jutro 17. avgusta je navduševalo prebivalstvo za tem bolj vneto praznovanje redkega dneva. V jutro 17. avgusta je bila ob 6. uri sv. maša z blagoslovom, po kateri je mnogo vernikov pristopilo

k sv. Obhajilu. Presv. Rešnje Telo je ostalo odslej izpostavljeno ves dan do večerne 6. ure, kateri čas je bil določen za slovesno procesijo v enakem redu, kakor se obhaja o slovesnem Vstajenju na Veliko soboto.

Ob 9. uri so zagromeli topiči, kot glasni klici, naj se verniki pripravijo za slovesno Božjo službo ob 10. uri. Še več zastav je zaplapolalo po trgu. Ob 10. uri je glasno odmevajoče streljanje privabilo velike množice pobožnega ljudstva k slovesnemu cerkvenemu sv. opravilu. Najpred so č. g. kapelan J. M. v skrbno zbranem in temeljitem gradivu opisovali vzroke za pomembni praznik; omenjali so raznih prilik iz življenja sv. Očeta ter konečno vneli navzoče za pobožno molitev, spoštovanje in otroško vdanost visoko-slavnemu Vladarju sv. Cerkve. Govoru je sledilo darovanje za sv. Očeta, in poslednjič se je opravila slovesna sv. maša. Ponavljaje so se med sv. opravilom oglasili gromeči topiči v poveljevanje Božji službi. Od I. do II. sv. maše in potem do 2. popoldanske ure so verniki v tihih molitvah častili izpostavljeno sv. Rešnje Telo. Od 2. do 3. ure pa so moške na glas opravljali skupno čiščenje sv. altarnega Zakramenta. Ob 3. uri se je molil kot 1. večernica rožni venec in litanije z blagoslovom, potem so ljudje zopet po tihem opravljali pobožno čiščenje pred sv. Rešnj. Telesom.

Zelo smo se veselili slovesne procesije ob 6. uri. Hišni posestniki so z veliko vneto pripravljali olepsave in osvečavo po krajih, kjer bo šla memo. A žal! to veselje nam je bilo odvzeto. Čem bolj se je bližal določeni čas, tim bolj je nalijal dež, in na veliko pomilovanje je morala procesija izostati. Ob 6. uri so bile torej le slovesne litanije presv. Jezusovega Srca, potem se je neslo Presv. Rešnj. Telo v obhodu po cerkvi doli v lopo, in zopet enako nazaj na veliki altar. Temu je sledila zahvaljena pesem, blagoslov z Najsvetejšim po rimskem obredu; k sklepu pa se je zapela še papež Leonova himna. Streljalo se je gromovito tudi še pri sklepi pobožnosti, kolikor to ni oviral pač preveč nadležni dež. Je bila že Božja sveta volja tako, in kar Ona odredi, gotovo je najbolje za nas. —

Slovesnosti dneva pa s tem še niso bile skončane. Ko je namreč odzvonilo Ave Marija, zablestele so po mnogih oknih vseh treh oddelkov trga svitla lučice v dokaz iskrenega spoštovanja do sv. Očeta Leona XIII., pa ob enem tudi do presvitlega cesarja Fran. Josipa I., katerega rojstni dan se je obhajal koj naslednjega 18. avgusta.

Imenujemo to pač redek, pa prav vesel slučaj, da sta si ta dva dneva segala takorekoč roko v roko. Ves krščanski svet ima pač dovolj vzroka, želeti, prositi in moliti: naj bi Bog ohranil v Svoji premogočnosti sv. Cerkvi do skrajnih mej časov dragoceno življenje sv. Očetu v teh strahovito razburjenih časih. Nič manj pa imajo tudi vsi narodi obširne Avstrije vzrokov več kot čez in čez, tresti se za nič manj drago življenje presvitlega cesarja Fran. Josipa. — Saj Oni so morebiti edina vez, ki druži in sklepa še Avstrijsko-Ogrske dežele. Slučaj, da sta se stikala letos dneva jubileja sv. Očeta Leona XIII., pa rojstni dan presvitlega Vladarja naj bi bil pač vsem narodom obširnega cesarstva, zlasti pa še prebivalcem naše dežele in v obče slovanškemu rodu resen opominj: da za časnim pride večno, — in da si bo konec življenja vsakdo želel — srečne večnosti! Bratomorni

prepir naj bi prominul, ter zapoden bil gor na severni tečaj, kjer naj magari — zmrzne. —

V jutro 18. avgusta smo imeli ob 8. uri slovesno cesarsko sv. maš. Pred 8. uro se je zbrala po napovedi šolska mladina v dvorani II. razreda. V dvorani I. razreda pa se je sešel ves občinski odbor z gospodom županom na čelu. Šolsko poslopje je bilo na znotraj in zunaj zelo lepo okinčano, tudi po trgu so še plapolale zastave. Ob 8. uri podali so se vsi v župno cerkev, kjer so služili v. č. g. župnik A. K. v navzočnosti mnogoštevilne množice slovesno sv. mašo in zapeli zahvalno pesem. Na koru se je odpel potem I. odstavek cesarske himne. Bog nam daj vsem doživeti še mnogo takih in enakih oveselilnih prilik in dnij! —

Nadučitelj Josip Levčnik

Družba sv. Mohorja.

Z velikim veseljem naznanjamo dragim Slovencem, da je število udov družbe sv. Mohorja letos znatno napredovalo. **80.046 Slovencev-Mohorjanov** se je zbralo pod zastavo sv. Mohorja in Fortunata, toliko se jih je združilo pod košatim drevesom, katero sta v dobro slovensko zemljo zasadila napozabna nam škof A. M. Slomšek in monsignor A. Einspieler, katero je s svojim blagoslovom očitvidno zalival ljubi Bog, katero je skrbno gojila slovenskih rodoljubov požrtvovalnost in gorka ljubezen.

Hvala neizmerna zato darovalcu vsega dobrega, ljubemu Bogu, ki je blagoslovil naš trud; hvala tisočera vsem neumornim poverjenikom, ki zbirajo raztresena krdela Mohorjanov, hvala vsakemu posamezniku, ki je s svojim pristopom k družbi množil naše število!

Družba šteje letos **3.936 udov** več nego vlani in **1450 udov** več nego predlanskim. Po posameznih škofijah je število sledeče:

1. Goriška nadškofija	8.697 (+ 98)	udov
2. Krška škofija	6.565 (+ 357)	"
3. Lavantinska škofija	25.407 (+ 1637)	"
4. Ljubljanska škofija	31.313 (+ 1726)	"
5. Tržaška-koprska škofija	4.268 (+ 227)	"
6. Sekovska škofija	556 (— 42)	"
7. Somboteljska škofija	346 (— 5)	"
8. Zagrebška nadškofija	446 (— 33)	"
9. Senjska škofija	193 (— 13)	"
10. Poreška škofija	132 (— 4)	"
11. Djakovška škofija	66 (+ 1)	"
12. Bosna	229 (+ 3)	"
13. Videmska nadškofija	183 (— 2)	"
14. Razni kraji	420 (— 121)	"
15. Amerikanci	982 (+ 74)	"
16. Afrika in Azija	242 (+ 33)	"

Skupaj 80.046 (+ 3936) udov.

Pregled nam torej kaže, da je najlepše napredovala ljubljanska škofija, ki ponosno stopa vsem drugim na čelu, ter ima letos 1726 udov več.*) Gledé

*) Koga naj razveseli ta vest bolj, nego nas. Nas, pravimo zato, ker smo odkrito besedo grajali kranjski zastanek v letih 1900 in 1901. Tako naprej, ozi rojaki! »Družba sv. Mohorja« in »Družba sv. Cirila in Metoda« ti dva naj nas edinite.
Vredništvo.

napredka za njo ne zaostaja skoro nič dična lavantinska škofija, v kateri je 1637 udov več. Lepo se je postavila tudi naša krška škofija, kjer smo vkljbu tako težavnim razmeram vendar častno napredovali za 357 udov. Lep napredek kaže tudi tržaško-koperska škofija, kjer je 227 udov več, in goriška, kjer so napredovali za 98 udov. Dobro so se postavili rodni bratje onkraj „velike luže“. Amerika šteje 74, Afrika in Azija 33 udov več. Po drugih krajih jo ostalo razmerje nekako enako, oziroma je nazadovalo le nazatno.

Mohorjanom bodi geslo tudi zanaprej: Ne nazaj in navzdol, marveč vedno naprej in navzgor!

Družba sv. Moharja v Celovci. 1902.

Rimsko.

Papež — naslednik sv. Petru. Protestantka vezoč svoje nogovice začne zbadati svojo sosedo katoličanko glede njene vere: „Prepričana sem, da sedanji papež ni naslednik sv. Petru.“ „In jaz“, pristavi mirno a zavestno katoličanka, „jaz sem pa prepričana, da konec bombaža, ki ga vpletaš, ni iz klopčiča in ni v zvezi z njegovo sredino.“ Prepričati te hočem tega in razviti ves klopčič. „Dobro“, jej odgovori druga. In pričnete. Zmagala je s klopčičevim dokazom. „Prav tako te hočem pa prepričati tudi jaz tega, da je Petrov naslednik naš papež.“ In jamete naštevati papeže po vrsti in začeni s Petrom končate s sodobnim papežem Leonom XIII. v nepretrgani papeški vrsti. Tudi dober dokaz jasen tako, kot priprost.

L. P.

Maksimilijan Redeskini.

(Dalje.)

Na svoji knjigi „Kratka viža“ izdani l. 1789. se je podpisal Maksimilijan Redeskini za „eniga Mašneka Petrinarja v Lublani.“ Do vpokojenja je bil levit in vikarij pri stolni cerkvi sv. Nikolaja. V knežškofijskem arhivu se nahaja zabeležen samo tistikrat, ko je v neki vojni nevarnosti bilo v stolnici izpostavljeno presv. Rešnje Telo in je bil za molilca poleg Ivana Debeveca naznačen tudi Redeskini. L. 1794. in najbrže poprej že ni bil več vikar, ker ga „Catalogus cleri“ omenja med duhovniki v Ljubljani bivajočimi, a ne službujočimi. L. 1799 je izrečno zaznamovan za vpokojenca, takisto nastopna leta. Bival je v pokoju v Ljubljani. Med l. 1809 in 1813 se je preselil v Adrgas pri Velesalu. Kdaj se je premestil tja, nisem mogel dognati, ker se mi ni posrečilo dobiti šematizmov iz l. 1810.—1812. Morda so gnale Redeskinija iz Ljubljane vojne homatije ali pa si je šel iskat zdravja tja pod gorenske planine. Življenje mu je končala naduha. Velesalska mrtvaška knjiga poroča, da je dne 12. sušca 1814 domači župnik Josip Rahne pokopal 74letnega ljubljanskega duhovnika Maksimilijana Redeskinija.

Pripomnja. Šentpeterska krstna knjiga navaja šest oblik Redeskini **ev**ega imena. **Krstitelj**

Kočevar je dal laškemu priimku slovensko obliko Rodeshkin (na ta način krajšajo naši prostaki še dandanašnji laška imena; nobeden ne pravi: Faleschini, nego vsak le: Faleškin). V imenovanju matici sem srečal trikrat spakudranko: Rodeshini, dvakrat: Radeshkin, dalje: Radeshkini, Radeskini in Rediskini. Ljubljanski „Catalogus Cleri“ tudi ni dosleden v pisavi tega priimka: devetkrat piše: Radeskini, po dvakrat: Radefkini in Redeskini in enkrat: Radefehini. V velesalski mrtvaški knjigi stoji: Radeskini. Knjižica „Kratka viža“ je bila prestavljena od Maximiliana Redeskina (imenovalnik torej: Redeskin). Kako se je pisatelj sam podpisaval? Našel sem dva njegova svojeročna podpisa: enega v zapisniku sv. maš. opravljenih v šentpeterski cerkvi v Ljubljani, kjer je podpisan: Maximilianus Redeschkini (nekaj vrstic bolj zdelaj stoji markantni podpis: P. Marcus Discalceatus); drugega pa na naslovnem listu knjige: „Psalterio-Antiphonale Romanum de tempore et sanctis“, ki so jo izdali bosi avguštinci na Dunaju l. 1742; sredi naslovnega lista se po sodbi veščakov znamenite knjige, hranjene v trnovskem župnem arhivu v Ljubljani, stoji beležka: „Ex Libris Maximiliani Redeskini Presbyteri Curati“. Poslednja oblika — v italijanskem pravopisu — se nahaja tudi v izvestju jezuitskega gimnazija v Ljubljani l. 1770., ko je bil v prvi šoli (in infima grammatices classe) neki Frančišek Ksav. Redeschini, najbrže našega pisatelja netjak. Mislim, da je pisava: Redeskini (Redeschini) ekleo prava. Tako ga piše o. Marko Pohl, ki je v abecednem razpogledu svoje „Bibliothecae“ zabilozel tudi mačico: Radeskini.

Župnik Ivan Vrhornik.

(Konec prihodnjih.)

Listek.

Sestanek katoliško mislečega dijaštva se je izvršil 26. in 27. t. m. v Ljubljani. V torek, 26. avgusta, je bil pozdravni večer na vrtu gostilne pri „Zvezdi“. Sredo, 27. avgusta, pa zborovanje. Pričelo je sestanek vzvišeno dejanje, namreč sv. maša pri Uršulinkah. Ob 9. se je otvoril shod v dvorani „Katoliškega Domu“. Tu so predavali: Bogoslov (Ljubljana) Fran Zajec: „Religija in morala“. Medicinac (Dunaj, „Danica“) Ivan Hubad: „Homeopatija“. Ob 3. popoldne. Naravoslovec Fran Kolenc (Gradec „Zarija“) Vulkanizem“. Bogoslov Ivan Kogelnik (Celovec) „Cerkvena uprava in kvizicije v svitu resnice in pravice“. Sestanek je zaključil skupni izlet v divni gorenski Vintgar četrtek, 28. avgusta. — Mi smo zadovoljstvom pozdravljali dijaštvo, ki na podslovi sv. vere stoječ deluje z uma svitlim mečem za krščanstvo in za dom in smo mu srčno privedčili vžitka v krasni pokrajini pod sivim Triglavom — tem značajnim klicarjem do nas vseh: Vse za vero, cesarja in domovino!

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec september 1902:

Krščanska ljubezen.

b) Posebni nameni:

6.) **Sv. Magnus.** Zatajevanje samega sebe. Vestno izpolnjevanje dolžnosti, katere nalagajo Marijine bratovščine.

7.) **Sv. Regina.** Za dobro vzgojo slovenske dece. Tisti redovi in družbe, ki se pečajo s poučevanjem mladine.

8.) **Rojstvo Marijino.** Slovenke. Vneti častiki Matere Božije. Slovenski visokošolci. Dar pravega poklica.

9.) **Sv. Gorgonij.** Družba sv. Mohorja. Razširjenje prave zmike med Slovenci. Katoliško časopisje.

10.) **Sv. Nikolaj Tolentinski.** Družba sv. Cirila in Metoda. Podpiranje dobrih društev. Povzdiga verske in narodne zavesti med Slovenci.

11.) **Sv. Prot in Hijacint.** Slovenci v Ameriki. Pogosto prejetanje sv. zakramentov. Slovenske delavske družine.

12.) **Sv. Gvidon.** Prizadevanje za čisto življenje. Prijazno razmerje med cerkvami in svetno oblastjo. Za srečen začetek šolskega leta.

S.

Škofijska kronika.

Knezškofijskim konzistorijskim svetnikom je bil imenovan prečastiti gosp. stolni kanonik dr. Ferdinand Čekal. — Podeljene so bile župnije: Bela Cerkev v. čast. gosp. Antonu Žnidaršič, župniku v Osilnici; Čatež ob Savi tamošnjemu župnemu upravitelju č. g. Alojziju Rudolf; Dobovec tamošnjemu župnemu upravitelju č. g. Engelbertu Berlan; Fara pri Kostelu v. č. g. Alojziju Češarek, župniku v Špitaliču; Gojzd tamošnjemu župnemu upravitelju č. g. Antonu Kocijančič; Gora nad Idrijo tamošnjemu župnemu upravitelju č. gosp. Antonu Hribar; Šent-Jernej v. č. gosp. Antonu Lesjak, župniku v Želimljah; Šmartno pri Litiji v. č. g. Antonu Žlogar, župniku v Kranjski Gori; Toplice v. č. gosp. Ivanu Podboj, župniku v Planini. — Kanonično vmeščeni so bili v. č. in č. g. g.: dr. Ferdinand Čekal na grof Lambergov kanonikat pri tukajšni stolnici dne 25. julija 1902; Ivan Lavrenčič na župnijo Kamenik, ki je bil hkrati imenovan za dekana kameniške dekanije, dne 6. julija 1902; Matija Grzin na župnijo Preserje dne 24. julija 1902; Alojzij Rudolf na župnijo Čatež ob Savi dne 4. avgusta 1902; Anton Kocijančič na župnijo Gojzd dne 5. avgusta 1902; Anton Hribar na župnijo Gora nad Idrijo dne 12. avgusta 1902; Engelbert Berlan na župnijo Dobovec dne 20. avgusta 1902. — Premeščeni so bili č. g. g.: Josip Novak iz Metlike kot župni upravitelj v Dragatuš, ker je grčarski župnik v. č. g. Leopold Raktelj resigniral na to župnijo; dr. Josip Jerše iz Radovljice kot korni vikarij in stolni kapelan v Ljubljano; Peter Koprivec iz Moravice v Radovljico; Martin Škrjanc z Jesenic v Moravice; Valent Zabret iz Gorij na Jesenice; Ivan Klemen iz Leskovca v Stari Trg pri Loži; Valent Remškar iz Logatec v Preddvor; Ivan Dolinar iz Šent-Ruprta v Logatec; Anton Zorč iz Dobrnica na Trato; Josip Pravhar z Rake v Semie; Ivan Miklavčič iz Šmartina pri Kranji k Sv. Duhu; Viljem Paulus iz Vodice v Šmartin pri Kranji; Andrej Širaj iz Šent-Janža v Vodice; Karol Gnidovec iz Grada v Metliko; Anton Lombard iz Žužemberka v Postojino; Ivan Lomšek z Velike Doline v Žužemberk; Josip Cuderman z Jesenic na Veliko Dolino; Francišek Kralj iz Loškega potoka na Jesenice; valetudinarij Francišek Sever je bil nameščen kot II. kapelan v Selcih. — Na novo so bili nameščeni č. g. g. semeniški duhovniki, oziroma novomašniki: Ivan Brec

v Dobrnica; Karol Čuk v Fari pri Kostelu; Francišek Kimovec v Gradu; Ivan Klemenec kot kapelan in beneficijant v Gôrijah; Lavrencij Lah kot II. kapelan v Idriji; Andrej Magajna v Loškem Potoku; Francišek Pavšič v Preserji; Pavel Perko v Škocijanu pri Dobravi; Josip Podlipnik na Dolih pri Litiji; Ivan Prijatelj v Sodražici; Francišek Rakovec kot II. kapelan na Raki; Valent Sitar v Šent-Janžu; Rihard Smolej v Dolu pod Ljubljano; Anton Tomelj v Črnem Vrhu nad Idrijo; Francišek Vrhovec v Leskovcu pri Krškem; Mihael Zelnik v Črnomlju. — V samostan č. o. o. cistercijanov v Zatičini je vstopil novomašnik č. gosp. Ivan Marenčič. — V duhovščino ljubljanske škofije je sprejet č. g. Viktor Šega (P. Hijacint) izreda manjših bratov sv. Franciška ter je nameščen kot kapelan in beneficijant v Kropi. — Začasni pokoj je dovoljen č. g. Vincenciju Videgar, beneficijatu pri sveti Trojici pri Moravicih. — Umrli je v. čast. gosp. Anton Zorman, vpokojeni župnik neveljski, v Kameniku dne 12. julija 1902. Priporočila se v molitev č. g. g. duhovnim sobratom. — V knezškofijsko Alojzijevišče so sprejeti za šolsko leto 1902/03 naslednji sedanjí gojenci: Osmošolci: Bajuk Marko iz Metlike; Brecljnik Alojzij iz Št. Vida nad Ljubljano; Govekar Francišek iz Snlednika; Kepic Ivan iz Crkelj; Kulovec Francišek iz Toplic; Lovšin Ivan iz Ribnice; Zupančič Valent iz Most pri Ljubljani; Sedmošolci: Adlešič Jurij iz Adlešičev; Bukovič Anton iz Vipave; Dobravec Francišek iz Radovljice; Kovač Ivan iz Postojine; Miklavčič Francišek iz Poljan pri Loki; Miklavčič Ivan iz Poljan pri Loki; Pečarič Francišek iz Metlike; Primar Ivan iz Polja; Trdan Francišek iz Ribnice; Vodopivec Ivan iz Crkelj pri Krškem. Šestošolci: Berlec Francišek s Sel pri Kameniku; Bradač Francišek iz Žužemberka; Cankar Izidor iz Gibarca v Slavoniji; Černugelj Anton iz Metlike; Omahne Jakob s Svete Gore; Petriček Hubert iz Karpana; Štrancar Alojzij s Planine pri Vipavi; Tomšič Francišek iz Trnovega pri Ilirski Bistrici; Zupanec Andrej s Krke. Petošolci: Drešar Ivan iz Komende; Hladnik Francišek iz Idrije; Javh Francišek iz Škotije Loke; Kanduč Francišek iz Idrije; Kurent Filip iz Hrastnika; Lunder Alojzij z Velikih Poljan; Majerle Ivan iz Črnomlja; Mehle Anton iz Višnje Gore; Milač Ivan iz Šent Jurija pri Kranji; Nastran Francišek iz Vodice; Oberman Nikolaj iz Metlike; Kupnik Karol iz Črnega Vrha nad Idrijo; Šilec Jakob z Velikih Poljan; Tomažič Ivan iz Most pri Ljubljani. Četrtošolci: Avsenek Ivan iz Mošenj; Hočvar Francišek iz Lašič; Mlinar Francišek iz Rovt; Muren Josip iz Stopič; Natlačen Marko z Goč; Peček Francišek iz Velikih Lašič; Rogelj Josip iz Velesalega; Šmit Francišek iz Ribnega. Na novo so za š. leto 1902/3 sprejeti: Sedmošolec: Klinar Tomo z Jesenic. Šestošolec: Zabret Francišek iz Predoselj. Petošolec: Dermic Francišek iz Radovljice. Tretješolci: Adamič Alojzij z Velikih Poljan; Gruden Ivan z Vojškega; Filipič Ivan s Trate; Groznik Anton iz Višnje Gore; Groznik Ivan iz Višnje Gore; Pretnar Francišek iz Grada; Šimenec Josip iz Dola; Težak Marko iz Metlike.

Po „Ljublj. škof. listu“ št. VI. 1902.